

FJORDKRAFT AS

Dokumentet blir kun sendt pr. e-post

Deres ref.

Vår ref.

Dato:

Sak nr: 22/612-17

08.04.2022

Saksbehandler: Ida Sofie Syltesæter Krakeli

Dir.tlf: 94 02 71 03

Orienteringsbrev om angrerett på strømvavtaler med fastpris

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn

Forbrukertilsynet fører tilsyn med at næringsdrivendes markedsføring, handelspraksis og avtalevilkår er i samsvar med markedsføringsloven. Vi fører også tilsyn med at reglene i angrerettloven overholdes. For mer informasjon, se www.forbrukertilsynet.no.

Forbrukertilsynet er gjort oppmerksomme på enkelte strømselskaper ikke praktiserer angrerett når forbrukeren inngår en strømvavtale med fastpris. Strømselskapene mener at fastprisavtaler er unntatt angrerett fordi de kjøper finansielle sikringer for avtalene på NASDAQ.

Forbrukertilsynet mener at forbrukere har angrerett for alle strømvavtaler som er inngått ved fjernsalg eller salg utenom faste forretningslokaler, uavhengig av om dette er strømvavtaler med fastpris eller ikke.

Ved inngåelse av strømvavtaler med fastpris som er inngått ved fjernsalg eller salg utenom faste forretningslokaler, jf. angrl § 5 bokstav b og c, har forbruker dermed 14 dager angrerett på samme måte som ved inngåelse av strømvavtaler ellers iht. angrerettloven § 21 jf. § 20.

Dette betyr at forbrukere har angrerett på alle strømvtaler de inngår via de salgskanalene strømselskapene stort sett benytter. Forbrukere har blant annet angrerett ved inngåelse av strømvtale via strømselskapenes nettsider, ved inngåelse av ny avtale via «Min side» og ved avtaleinngåelse ved dørsalg og telefonsalg.

Retten til å angre på et kjøp foretatt ved fjernsalg er en svært viktig forbrukerrettighet som det er viktig at næringsdrivende etterlever. Dette gjelder spesielt i dagens strømmarked, som for mange forbrukere er krevende å orientere seg i, og hvor forbrukere kan ha et spesielt behov for betenkningstid for å orientere seg om vilkårene mv. i strømvtaalen de har inngått.

Vi vet at enkelte strømselskaper ikke praktiserer angrerett mot forbrukere på strømvtaler med fastpris. Vi sender derfor ut dette orienteringsbrevet til alle strømselskaper i Norge i henhold til liste over strømselskaper vi har mottatt fra NVE. Oversikt over mottakerne av orienteringsbrevet er vedlagt. Vi har i tillegg bedt Energi Norge distribuere dette orienteringsbrevet som informasjon til sine medlemmer.

1.2 Forbrukertilsynet ber om følgende

Forbrukertilsynet forventer at bransjen vil innrette seg etter Forbrukertilsynets vurdering og overholde kravene etter angrerettloven.

Vi ber om samtlige mottakere av dette brevet (som angitt i vedlagt adresseliste) **senest 27.04.2022** bekrefter at brevet er mottatt og lest.

Dersom dere har spørsmål etter å ha satt dere inn i brevet, kan dere ta kontakt med saksbehandler Ida Sofie S. Krakeli (issk@forbrukertilsynet.no) for nærmere veiledning.

Vi gjør oppmerksom på at vi ved senere tilsyn vil legge vekt på at dere har mottatt denne orienteringen. Ved brudd på angrerettloven kan Forbrukertilsynet fatte vedtak om økonomiske sanksjoner, i form av tvangsmulkt eller overtredelsesgebyr. At dere har mottatt veiledning gjennom dette brevet vil være av betydning for eventuell senere bruk av sanksjoner.

1.3 Videre oppbygging av dette orienteringsbrevet

I dette orienteringsbrevet har Forbrukertilsynet oppsummert sitt standpunkt i punkt 2. I punkt 3 har vi redegjort kort for strømmarkedet, og våre nærmere juridiske vurderinger er inntatt i punkt 4 og 5 (for de som har behov for å sette seg nærmere inn i vurderingene).

Brevet er bygd opp slik at mottakerne skal kunne forstå Forbrukertilsynets konklusjon og det vi ber om ved å lese kun punkt 1 og 2. De som ønsker en utdypende redegjørelse for vårt standpunkt, kan også lese punkt 3-5.

2 OPPSUMMERING AV FORBRUKERTILSYNETS STANDPUNKT

2.1 Oppsummering av Forbrukertilsynets konklusjon

Etter angrerettloven (angrl.) er utgangspunktet at forbrukere har rett til 14 dager angrerett ved kjøp av varer og tjenester hvis kjøpet er foretatt ved fjernsalg. Angrerettloven gjør imidlertid visse unntak fra angreretten for bestemte typer avtaler.

Forbrukertilsynet er av den oppfatning at strømvavtaler med fastpris ikke er omfattet av unntakene i angrerettloven. Det vil si at en forbruker har rett til å gå ifra avtalen innen 14 dager fra da avtalen ble inngått, dersom avtalen er inngått ved fjernsalg.

2.2 Oppsummering av bakgrunnen for vår konklusjon

Levering av strøm er i utgangspunktet ansett som en «tjeneste» i angrerettloven. En avtale om levering av strøm mellom en næringsdrivende og en forbruker, som er inngått ved fjernsalg, er derfor i utgangspunktet omfattet av angreretten.

Spørsmålet Forbrukertilsynet nå har tatt stilling til, er om strømvavtaler med fastpris er omfattet av unntaket i angrl. § 22 bokstav d, som unntar følgende avtaler fra angreretten:

«levering av varer eller tjenester der prisen er avhengig av svingninger i finansmarkedet som kan skje innen utløpet av angrefristen og som ikke kan kontrolleres av den næringsdrivende.»

I utgangspunktet er en avtale om levering av strøm, mellom en næringsdrivende og en forbruker, som er inngått ved fjernsalg, en avtale om levering av en «tjeneste» som kan være omfattet av unntaket for angrerett i angrl. § 22 bokstav d dersom prisen er avhengig av svingninger i finansmarkedet.

Angrerettloven gjennomfører EU-direktiv [2011/83/EU](#) om forbrukerrettigheter (heretter kalt forbrukerrettighetsdirektivet). Forbrukerrettighetsdirektivet skiller mellom fire ulike typer av avtaler: «kjøpsavtaler», «tjenesteavtaler», «avtaler om digitalt innhold» og «avtaler om offentlige tjenester». Levering av elektrisitet vil i direktivets forstand bli ansett som en avtale om levering av en offentlig tjeneste. Skillet mellom de fire avtaletypene har ikke blitt opprettholdt i angrerettloven.

Unntaket i angrl. § 22 bokstav d skal gjennomføre unntaket i direktivets art. 16 bokstav b. I direktivets art. 16 bokstav b gjøres det kun unntak for «kjøpsavtaler» og «tjenesteavtaler», og ikke avtaler om «offentlige tjenester». Strømvavtaler kan dermed ikke være unntatt etter den aktuelle bestemmelsen i forbrukerrettighetsdirektivet.

Spørsmålet i er derfor om avtaler om «tjenester» i unntaket i angrl. § 22 bokstav d må tolkes innskrenkende på bakgrunn av bestemmelsen i forbrukerrettighetsdirektivet.

Forbrukertilsynet har konkludert med at avtaler om «tjenester» i unntaket for angrerett i angrl. § 22 bokstav d må tolkes innskrenkende, slik at unntaket for angreretten ikke gjelder avtaler som i forbrukerrettighetsdirektivet anses som «avtaler om offentlige tjenester». Strømvavtaler er dermed ikke unntatt fra angreretten

Ved inngåelse av strømvavtaler med fastpris som er inngått ved fjernsalg, har forbruker dermed 14 dager angrerett på samme måte som ved inngåelse av strømvavtaler ellers iht. angrl. § 21 jf. § 20.

3 KORT OM STRØMMARKEDET¹

Den fysiske strømmen kjøpes og selges på det fysiske strømmarkedet Nordpool. Hovedandelen av strømmen som handles i Norge skjer via en daglig auksjon hvor algoritmer setter prisen for hver time de neste 24 timene basert på det kjøpere og selgere har lagt inn bud på. Kraften som kjøpes på Nordpool må leveres og tas imot. Ifølge nettsiden enerwe.no² er det derfor marginale muligheter for å spekulere i det fysiske strømmarkedet.

I tillegg til det ordinære strømmarkedet, Nordpool, kan strømselskapene prissikre seg ved å kjøpe finansielle sikringer på børsen NASDAQ. NASDAQ-markedet handler ikke om den fysiske strømmen, men om verdipapirer. Ved handel med verdipapirer kan strømselskapene prissikre seg mot bevegelser i det fysiske markedet, ved kjøp av fremtidige langtidskontrakter. Disse langtidskontraktene innebærer ikke en fysisk leveranse av kraft. På NASDAQ kan den fysiske strømmen kjøpes og selges «flere ganger» frem til strømmen faktisk leveres på Nordpool.

Ifølge Energi Norge prissikrer trolig de fleste strømlleverandørene seg ved tilbud om fastprisavtaler. Videre antar Energi Norge at de aktørene som eventuelt ikke har prissikret seg tidligere, vil begynne å gjøre dette som følge av denne vinteres høye strømpriser.

4 OMFATTES SALG AV STRØM AV ANGRERETTLOVEN?

Angrerettloven gjelder ved salg av varer og tjenester til forbruker, når den næringsdrivende opptre i næringsvirksomhet, og avtalen inngås ved fjernsalg eller salg utenom faste forretningssted. Angrerettloven gir regler om angrerett, i tillegg til regler om den næringsdrivendes opplysningsplikt.

¹ Informasjonen i dette avsnittet er hentet fra nettsiden www.energifaktanorge.no, som drives av Olje- og energidepartementet, og <https://partner.enerwe.no/>.

² [Slik kjøpes og selges den norske strømmen på kraftbørsen \(enerwe.no\)](http://enerwe.no)

Unntakene fra selve angrerettlovens anvendelsesområde er uttømmende regulert av angrl. § 2. Det er ikke tvilsomt at levering av strøm til forbrukere ikke er omfattet av unntakene fra angrerettlovens anvendelsesområde i angrl. § 2. Det er dermed klart at angrerettloven som sådan gjelder for alle avtaler om levering av strøm til forbrukere som er inngått ved fjernsalg, jf. angrl. § 1.

Utgangspunktet etter angrl. er at en forbruker har 14 dagers angrerett ved kjøp av varer og tjenester hvis kjøpet er foretatt ved fjernsalg, jf. angrl. § 21 jf. § 20.

De avtaletypene som i utgangspunktet er omfattet av loven, men som likevel er unntatt fra selve angreretten, er angitt i angrl. § 22.

Som nevnt er spørsmålet om strømavtaler med fastpris etter angrl. § 22 bokstav d er unntatt fra hovedregelen om 14 dagers angrerett for forbruker.

5 ER STRØMAVTALER MED FASTPRIS UNNTATT FRA ANGRERETTEN?

5.1 Innledning

I det følgende vil vi gjennomgå forbrukerrettighetsdirektivets relevante bestemmelser for å utrede om strømavtaler med fastpris er unntatt angrerett i EØS-retten. Deretter vil norsk rett gjennomgås opp mot direktivet.

5.2 Forbrukerrettighetsdirektivet

5.2.1 Forbrukerrettighetsdirektivets skille mellom fire ulike typer avtaler

Forbrukerrettighetsdirektivet skiller mellom fire ulike typer avtaler. Dette fremgår uttrykkelig av Kommisjonens veiledningsdokument til direktivet³, men kan også leses indirekte fra selve direktivteksten:

- Kjøpsavtaler («*sales contracts*», definert i direktivet artikkel 2(5)),
- tjenesteavtaler («*service contracts*», definert i direktivet artikkel 2(5) and (6)),
- avtaler om digitalt innhold («*contracts for online digital content*», ikke uttrykkelig definert i direktivet, men direktivets fortale punkt 19 forklarer at slik avtaler etter direktivet ikke er klassifisert som kjøps- eller tjenesteavtaler), og

³ Dette fremgår av både den eldre og oppdaterte versjonen, se [DG Justice Guidance Document \(2014\)](#) s. 5 og Guidance on the interpretation and application of Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council on consumer rights [2021/C 525/01](#) s. 8

- avtaler om offentlige tjenester («*Contracts for the supply of water, gas or electricity, where they are not put up for sale in a limited volume of set quantity - Contracts for the supply of public utilities*»).

Vi bemerker i denne forbindelse at selve direktivteksten ikke noe sted nevner «*contract for the supply of public utilities*», men gjennomgående i stedet benytter hele formuleringen om levering av vann, gass og elektrisitet. Moderniseringsdirektivet ([2019/2161/EU](#)), som er vedtatt for å styrke håndhevingen av felleseuropeiske forbrukervernregler og sikre forbrukerne tydeligere rettigheter, herunder ved endringer i forbrukerrettighetsdirektivet, nevner imidlertid «*public utilities*» i fortalen punkt 44. Moderniseringsdirektivet vil medføre endringer i norsk rett når det gjennomføres i norsk rett i løpet av året.

Det følger av forbrukerrettighetsdirektivet artikkel 2(3) at levering av vann, gass og elektrisitet regnes som «*varer*» i tilfeller hvor det er lagt ut for salg i en begrenset mengde eller volum. I slike tilfeller vil det være snakk om en «*kjøpsavtale*».

Forbrukerrettighetsdirektivets fortale punkt 19 omhandler digitalt innhold. Her presiseres det at avtaler om levering av vann, gass og elektrisitet i de tilfeller hvor det ikke er lagt ut for salg i en begrenset mengde eller volum (heretter også «*avtaler om offentlige tjenester*») verken anses som kjøpsavtaler eller tjensteavtaler:

«(...) Similarly, to contracts for the supply of water, gas or electricity, where they are not put up for sale in a limited volume or set quantity, or of district heating, contracts for digital content which is not supplied on a tangible medium should be classified, for the purpose of this Directive, neither as sales contracts nor as service contracts (...).»

Selv om flere av bestemmelsene i direktivet gjelder uavhengig av hvilken type avtale det er snakk om, spesifiseres det gjennom hele direktivet når bestemmelsen gjelder «*avtaler om offentlige tjenester*».

I artikkel 3(1), som gjelder direktivets anvendelsesområde, står følgende:

«This Directive shall apply, under the conditions and to the extent set out in its provisions, to any contract concluded between a trader and a consumer. It shall also apply to contracts for the supply of water, gas, electricity or district heating, including by public providers, to the extent that these commodities are provided on a contractual basis.»

I direktivet artikkel 9(2), som gjelder tidspunktet angrefristen begynner å løpe, skiller direktivet mellom «*sales contracts*» i bokstav a og «*contracts for the supply of water, gas or electricity*» i bokstav c. Også i direktivet artikkel 5 og 6 om forbrukerens rett til opplysninger

før avtaleinngåelsen fastholdes dette skillet mellom tjenester og offentlig tjenester. I direktivet artikkel 7 om formelle krav til avtalen hvor den er inngått utenom fast forretningssted, framgår følgende av punkt 3:

«Where a consumer wants the performance of services or the supply of water, gas or electricity where they are not put up for sale in a limited volume or set quantity (...)
(vår understreking)

Også direktivet artikkel 8 nr. 8, som gjelder formelle krav til avtalen ved fjernsalg, gjør dette skillet mellom avtaler om «tjenester» og avtaler om «offentlige tjenester».

Direktivet skiller altså konsekvent mellom avtaler om «tjenester», «kjøpsavtaler» og avtaler om «offentlige tjenester». Dette viser at det kan være ulike regler i direktivet basert på hvilken avtaletype det faktisk er snakk om.

5.2.2 Forbrukerrettighetsdirektivet om unntaket i artikkel 16(b)

Unntaket i angrl. § 22 bokstav d bygger på forbrukerrettighetsdirektivets artikkel 16(b). Av forbrukerrettighetsdirektivets artikkel 16(b) fremgår det at følgende avtaletype er unntatt fra angreretten:

«The supply of goods or services for which the price is dependent on fluctuations in the financial market which cannot be controlled by the trader, and which may occur within the withdrawal period»

Unntaket i direktivet artikkel 16(b) gjelder uttrykkelig kun levering av «goods or services». Språklig sett taler dette for at avtaletypen «offentlige tjenester» (som for eksempel elektrisitet, når det ikke leveres i en fastsatt mengde eller volum) ikke er omfattet av unntaket.

Dette underbygges av at unntakene i direktivet artikkel 16 også ellers bygger på inndelingen i de fire ulike avtaletypene, se punkt 5.2.1 ovenfor. I direktivet artikkel 16 bokstav m brukes for eksempel ordlyden «the supply of digital content» for å angi at unntaket kun gjelder for avtaletypen «avtaler om digitalt innhold». Dette taler for at verken avtaler om digitalt innhold eller levering av offentlige tjenester, herunder levering av strøm, faller inn under avtaletypen «supply of goods or services» som direktivet gjør visse unntak for i artikkel 16(b).

I fortalen til forbrukerrettighetsdirektivet punkt 49 framgår blant annet følgende eksempel på varer og tjenester som kan være unntatt fra angreretten:

“Certain exceptions from the right of withdrawal should exist, both for distance and off-premises contracts. A right of withdrawal could be inappropriate for example given

the nature of particular goods or services. That is the case for example with wine supplied a long time after the conclusion of a contract of a speculative nature where the value is dependent on fluctuations in the market ('vin en primeur'). The right of withdrawal should neither apply to goods made to the consumer's specifications or which are clearly personalised such as tailor-made curtains, nor to the supply of fuel, for example, which is a good, by nature inseparably mixed with other items after delivery. The granting of a right of withdrawal to the consumer could also be inappropriate in the case of certain services where the conclusion of the contract implies the setting aside of capacity which, if a right of withdrawal were exercised, the trader may find difficult to fill. This would for example be the case where reservations are made at hotels or concerning holiday cottages or cultural or sporting events."

Ellers fremgår det ikke noe i direktivets fortale som er relevant for tolkningen av det aktuelle unntaket i angrl. § 22 bokstav d.

I moderniseringsdirektivet framgår det i fortalen punkt 43 følgende om unntaket som i dag følger av angrl. § 22 bokstav d:

"The exception from the right of withdrawal provided in point (b) of the first paragraph of Article 16 of Directive 2011/83/EU, should also be considered to apply to contracts for individual deliveries of non-network energy, because its price is dependent on fluctuations in the commodity markets or energy markets which cannot be controlled by the trader, and which may occur within the withdrawal period."

I presiseringen framgår det at «*non-network energy*» skal anses å være omfattet av unntaket i forbrukerrettighetsdirektivet artikkel 16(b) fordi prisen er avhengig av svingningene i råvaremarkedet og energimarkedet. Det kan framstå som noe uklart hva «*non-network energy*» innebærer. I den danske versjonen skriver de «*for aftaler om individuelle leveranser af ikke-netværksenergi*», mens i den svenske: «*på avtal om enskilda leveranser av energi som inte tillhandahålls genom energinätet*». I litteratur gis trevirke, kull og olje som eksempel på *non-network energy*.⁴ I motsetning til «*non-network energy*», kan elektrisitet og naturgass bare transporteres og distribueres via egnet infrastruktur, nærmere bestemt elnettverk og gassrør.⁵ Det vil med andre ord si at strøm, som blir levert gjennom energinettverket, ikke er «*non-network energy*».

Presiseringen som følger av moderniseringsdirektivet om at «*non-network energy*» er omfattet av unntaket i forbrukerrettighetsdirektivet artikkel 16(b) taler derfor språklig sett for

⁴ Julian A. Lampietti, "[People and Power: Electricity Sector Reforms and the Poor in Europe and Central Asia \(Directions in Development\)](#)" s. 42.

⁵ Se for eksempel beskrivelse av dette i rapporten George Mukhigulishvili og Murman Margvelashvili, "[Competition and Monopoly in Internal Energy Markets](#)" s. 2

at strøm, som må anses som «*network energy*», ikke er omfattet av unntaket. En slik tolkning samsvarer også godt med de resterende bestemmelsene i forbrukerrettighetsdirektivet, som for eksempel artikkel 9(3) hvor det fremgår at angrefristen begynner å løpe fra avtaleinngåelsen for kontrakter som gjelder levering av vann, gass og elektrisitet som ikke er lagt ut for salg i en bestemt mengde eller volum. Det vises også til artikkel 14(4)(a), hvor det framgår at forbrukeren ved bruk av angreretten ikke skal bære noen kostnader for levering av tjenester eller levering av vann, gass eller elektrisitet, når det ikke er lagt ut for salg i en bestemt mengde eller volum, dersom selgeren ikke har gitt tilstrekkelig informasjon om angrerett eller forbrukeren ikke uttrykkelig har anmodet om at leveringen skal starte før angrefristen utløpt.

5.3 Angrerettloven

5.3.1 Angrerettloven skiller ikke mellom «tjenesteavtaler», «kjøpsavtaler» og avtaler om «offentlige tjenester»

Skillet mellom avtaler om «tjenesteavtaler», «kjøpsavtaler» og avtaler om «offentlige tjenester» er ikke opprettholdt i angrerettloven. I forarbeidene til loven framgår det at departementet ikke anså det som nødvendig å opprettholde denne oppdelingen i ny angrerettlov, og legger til grunn at ytelser som vann og strøm som ikke selges i en fastsatt mengde eller volum, skal håndteres som tjenester.⁶

Departementet skriver følgende om oppstart av levering av tjenester før angrefristen utløper⁷:

«Når det gjelder forbrukerens krav om oppstart av levering i løpet av angrefristen av løpende ytelser som elektrisitet mv. som det er inngått avtale om utenom den næringsdrivendes faste forretningslokaler, foreslo departementet at man ikke inntok en egen bestemmelse om disse ytelsene i ny lov om angrerett. Departementet antok at årsaken til at disse ytelsene er særbehandlet i direktivet, er at avtaler om disse i direktivets fortale punkt 19 er kategorisert som verken salgsavtaler eller tjenesteavtaler. Avtaler om digitale innholdstjenester som ikke er knyttet til fysisk medium anses heller ikke som avtale om vare eller tjeneste. Man har derfor uttrykkelig regulert i direktivet hva som skal gjelde for disse avtalene. Departementet foreslo at avtaler om slike ytelser i ny angrerettlov skal omfattes av reglene for tjenesteavtaler, med mindre særlige grunner til avvikende regler gjør seg gjeldende.»⁸

Departementet gjør så følgende vurdering:

⁶ [Prop.64 L \(2013-2014\)](#) s. 20

⁷ [Prop.64 L \(2013-2014\)](#) s. 38

⁸ [Prop.64 L \(2013-2014\)](#) s. 38

«Departementet opprettholder også forslaget om at avtaler om elektrisk kraft, nettleie, fjernvarme og digitale ytelser som ikke leveres på fysisk medium skal behandles som tjenesteavtaler. På denne måten er det ikke nødvendig å innta særbestemmelse for disse avtalene i ny lov om angrerett. Også etter dansk rett anses slike løpende avtaler som avtaler om tjenester.»⁹

Som følge av dette legger vi til grunn at departementet ikke anså det som nødvendig å opprettholde skillet mellom tjenesteavtaler og offentlige tjenester i angrerettloven, antakeligvis på bakgrunn av at reglene for tjenesteavtaler og avtaler om offentlige tjenester behandles likt i direktivets bestemmelser for øvrig. Dette er gjort selv om departementet flere ganger viser til at fortalen til direktivet spesifiserer at elektrisitet som ikke er lagt ut for salg i begrenset eller fastsatt mengde ikke skal klassifiseres som hverken avtaler om varer eller tjenester.

5.3.2 Ordlyden i unntaket gjennomført i angrl. § 22 bokstav d

Som tidligere nevnt, lyder formuleringen av unntaket for angrerett i angrl. § 22 bokstav d slik:

«levering av varer eller tjenester der prisen er avhengig av svingninger i finansmarkedet som kan skje innen utløpet av angrefristen og som ikke kan kontrolleres av den næringsdrivende»

I forarbeidene til bestemmelsen er ikke spørsmålet om hvorvidt unntaket omfatter ulike avtale typer eller ikke nærmere problematisert.

Bakgrunnen for vedtakelsen av angrerettloven på dette punkt er imidlertid av betydning. I den tidligere angrerettloven av 20. mai 2000 nr. 42 § 22 b gjaldt det et tilsvarende unntak for angreretten for tjenester der prisen avhenger av svingninger på finansmarkedet som tjenesteyteren ikke har innflytelse på, og som kan forekomme i angreperioden. Unntaket gjaldt imidlertid kun ved avtaler om finansielle tjenester.¹⁰ Såkalte avtaler om «*offentlige tjenester*», herunder strømvavtaler, ville dermed aldri vært omfattet av det tidligere, tilsvarende unntaket i den gamle angrerettloven § 22 b, siden dette ikke er finansielle tjenester. I forarbeidene til gjeldende unntak i angrl. § 22 bokstav d nøyer departementet seg med å vise til at det tilsvarende unntaket tidligere kun gjaldt finansielle tjenester, men at forbrukerrettighetsdirektivet artikkel 16(b) nå «*gjør unntak fra angreretten for levering av varer eller tjenester*» som ellers omfattes av vilkårene i dette unntaket.¹¹ I forarbeidene angir videre departementet edelmetaller og visse råstoffer, for eksempel olje, som eksempler på hva som omfattes av unntaket.¹² Det fremgår videre følgende:

⁹ [Prop.64 L \(2013-2014\)](#) s. 38

¹⁰ Jf. [Prop.64 L \(2013-2014\)](#) s. 56 (punkt 3.11.3)

¹¹ Jf. [Prop.64 L \(2013-2014\)](#) s. 56 (punkt 3.11.3)

¹² Jf. [Prop.64 L \(2013-2014\)](#) s. 56-57

«Ved vurderingen av om en vare eller tjenesteytelse faller innenfor unntakets anvendelsesområde, bør det legges vekt på om prisen varierer på en uforutberegnelig måte på grunn av svingninger på kapitalmarkedet.»¹³

Utover dette gir ikke forarbeidene til bestemmelsen noen ytterligere veiledning om hva som omfattes av unntaket og ikke.

Departementet har altså lagt til grunn at avtaler om elektrisitet som *ikke* legges ut for salg i en begrenset mengde eller volum, herunder levering av elektrisitet via elnett, skal behandles som tjenester, og ikke som «*offentlige tjenester*» som i direktivet. Dette taler rent språklig sett, i sammenheng med forarbeidene, for at slike avtaler kan omfattes av unntaket så lenge de øvrige vilkårene i unntaket er oppfylt. En slik tolkning vil i så fall være i strid med forbrukerrettighetsdirektivet.

5.3.3 Presumsjonen om at norsk rett er i samsvar med Norges EØS-rettslige forpliktelser

Angrerettloven gjennomfører forbrukerrettighetsdirektivet i norsk rett.

Forbrukerrettighetsdirektivet er et totalharmonisert direktiv, noe som vil si at EØS-statene i sin nasjonale lovgivning ikke kan innføre eller opprettholde regler som avviker fra direktivet, med mindre direktivet selv åpner for avvikende nasjonale regler, jf. direktivet artikkel 4. Direktivet åpner *ikke* opp for nasjonale unntaksmuligheter for problemstillingen som behandles i dette notatet. Ved tolkningen av unntaket i angrl. § 22 bokstav d må vi derfor ta direktivet i betraktning.

Selv om direktiver og forordninger fra EU/EØS ikke har direkte virkning i norsk rett, vil de ha betydning som tolkningsmomenter for norske lovbestemmelser.¹⁴ Dette følger av det lovfestede presumsjonsprinsippet som er utviklet gjennom rettspraksis. Prinsippet går ut på at norske bestemmelser så vidt som mulig skal tolkes i tråd med de folkerettslige forpliktelsene Norge er bundet av. Presumsjonen er at norsk rett er i samsvar med folkeretten, herunder EØS-retten.

Det nærmere anvendelsesområdet for presumsjonsprinsippet er blant annet oppsummert i St.prp. nr. 50 (1998-99) punkt 4.3.2:

«Presumsjonsprinsippet kan for det første få anvendelse i tilfeller hvor det tilsynelatende ikke finnes noen intern norsk rettsregel som passer. Dersom folkerettslige regler trekker i retning av en bestemt forståelse, kan det være nærliggende å legge til grunn at norsk intern rett - så langt det følger av legalitetsprinsippet - skal forstås i samsvar med de folkerettslige reglene.

¹³ Jf. [Prop.64 L \(2013-2014\)](#) s. 57

¹⁴ Se bl.a. Høyesteretts avgjørelse i Rt-2000-1811 (Finanger I)

Presumsjonsprinsippet kan for det andre komme til anvendelse i tilfeller hvor en aktuell intern norsk rettsregel kan tolkes på flere måter. Det vil da være nærliggende å legge til grunn den tolkningen som best samsvarer med folkeretten.

Presumsjonsprinsippet kan for det tredje også i en viss utstrekning komme til anvendelse i tilfeller hvor en intern norsk rettsregel tilsynelatende er klar, men hvor folkeretten gir argumenter for å tolke den interne norske regelen innskrenkende.

Dreier det seg om en utilsiktet motstrid mellom folkeretten og det som tilsynelatende fremstår som den interne norske rettsregelen, har man i en rekke tilfeller tolket den interne norske rettsregelen innskrenkende, slik at motstriden mellom folkeretten og intern norsk rett bare har vært tilsynelatende (jf Ruud og Ulfstein, op cit s 39). Dersom lovgiveren bevisst har gitt en intern norsk regel i strid med folkeretten, er det imidlertid den interne norske regelen som i prinsippet skal legges til grunn i norsk rett (jf Ruud og Ulfstein, l c). Man kan kanskje formulere dette slik at det i praksis bare er ved klar motstrid mellom en folkerettslig regel og en norsk internrettslig regel, at norsk rett gis forrang.»

Høyesteretts dom i [Rt-2000-1811](#) (Finanger I) illustrerer grensene for anvendelsen av presumsjonsprinsippet i norsk rett. Den aktuelle saken gjaldt en norsk lovbestemmelse hvor Høyesterett mente at ordlyden var så klar at den ikke ga rom for tolkning i samsvar med direktivet som lovbestemmelsen skulle gjennomføre. Plikten etter presumsjonsprinsippet til å tolke norsk lov i samsvar med EØS-retten, gikk altså ikke så langt at norske domstoler måtte tilsidesette en klar lovbestemmelse og dermed utøve en manglende respekt for lovgivers oppgave.

Innenfor EØS-retten gjelder også prinsippet om direktivkonform fortolkning. Dette fremgår ikke direkte av EØS-avtalen, men bygger på en tolking av blant annet lojalitetsplikten i EØS-avtalen artikkel 3. Prinsippet innebærer at man skal bruke nasjonale tolkingsmetoder så langt som mulig for å komme til resultater i samsvar med EØS-retten. I avgjørelser fra EFTA-domstolen opprettholdes prinsippet om EØS-konform tolkning, se blant annet [E-9/97 Sveinbjornsdóttir](#) og [E-4/01 Karlsson](#).

Siden Høyesteretts avgjørelse i Finanger I-dommen har det skjedd en utvikling i EU-domstolens praksis med hensyn til EU-konform tolking. I EU-domstolens sak [C-371/02 Björnkulla](#) kom domstolen fram til at nasjonale domstoler må se vekk fra EU-stridige uttalelser i nasjonale forarbeider, og i [C-44/14 Ajos](#) at nasjonal rettspraksis ikke kan stå i veien for EU-konform fortolkning.

Det er uavklart hvor langt de nasjonale domstolene i EFTA-landene er forpliktet til å gå for å gjøre en direktivkonform tolking i praksis, men det er grunn til å anta at det samme utgangspunkt som for EU-retten må gjelde, selv om dette ikke er helt klart.¹⁵

5.3.4 *Innskrenkende tolkning av avtaler om «tjenester» i samsvar med forbrukerrettighetsdirektivet?*

På bakgrunn av presumsjonsprinsippet er spørsmålet om «tjenester» i angrl. § 22 bokstav d må tolkes innskrenkende på bakgrunn av forbrukerrettighetsdirektivets tilvarende bestemmelse, til ikke å omfatte det som i forbrukerrettighetsdirektivet er regnet som «*avtaler om offentlige tjenester*», herunder avtaler om levering av strøm via elnettet.

Hele formålet med vedtakelsen av angrerettloven var å gjennomføre forbrukerrettighetsdirektivet i norsk rett.¹⁶ Det er ikke noe i forarbeidene til angrerettloven som peker på at departementet bevisst har ønsket å fravike direktivet hva gjelder gjennomføringen av unntaket i angrl. § 22 bokstav d.

Forarbeidene til angrerettloven viser imidlertid at departementet ikke har sett konsekvensene av å ikke opprettholde direktivets skillet mellom tjenester og offentlige tjenester. Årsaken til at departementet ikke opprettholdt skillet, er tilsynelatende at de ikke anså det nødvendig for totalt sett å komme til samme resultat som direktivet. Dette kan forklares med at skillet mellom avtaler om tjenester og avtaler om offentlige tjenester i alle *øvrige bestemmelser* i direktivet er underlagt samme reguleringer – men ikke i unntaksbestemmelsene i direktivet artikkel 16. Det forhold at akkurat unntaket i angrl. § 22 bokstav d krevde at det gjøres et skille mellom om «*tjenesteavtaler*» og avtaler om «*offentlige tjenester*», er dermed oversett a departementet. Det må derfor legges til grunn at utvidelsen av anvendelsesområdet for unntaket i angrl. § 22 bokstav d sammenholdt med direktivets unntak skyldes en ren forglemmelse eller feil fra departementets side.

Slik Forbrukertilsynet ser det, har lovgiver ved angrl. § § 22 bokstav d forsøkt å gjennomføre Norges forpliktelser på dette punkt etter forbrukerrettighetsdirektivet, men rett og slett oversett at bestemmelsen ville komme i strid med direktivet. Forarbeidene tyder på at lovgiver på ingen måte har vært bevisst at det lovtekniske grepet de gjorde ved manglende skille mellom avtaletyper ville lede til at den aktuelle bestemmelsen i forbrukerrettighetsdirektivet artikkel 16(b) ikke ble gjennomført korrekt. Dette skiller vår sak fra for eksempel saksforholdet i Finanger I-dommen, hvor Høyesterett la til grunn at lovgiver, etter å ha vurdert forholdet til EØS-direktivene, fant at den aktuelle bestemmelsen skulle opprettholdes uendret.¹⁷

¹⁵ Se Christian Franklin, "Om innholdet i og rekkevidden av det EØS-rettslige prinsippet om direktivkonform fortolkning" s. 307-308.

¹⁶ Jf. [Prop.64 L \(2013-2014\)](#)

¹⁷ Jf. [Rt-2000-1811](#) på s. 1831

Når lovgiver i vårt tilfelle har ønsket å overholde Norges EØS-rettslige forpliktelser, men har gjort en ubevisst glipp ved gjennomføringen i norsk rett, taler dette for å la presumsjonsprinsippet få gjennomslag.

Ordlyden i angrl. i 22 bokstav d strenger da heller ikke for en innskrenkende tolkning av ordlyden som gjør at Norge overholder sine EØS-rettslige forpliktelser.

Som følge av dette mener vi at avtaler om «*tjenester*» i angrerettloven § 22 bokstav d må tolkes innskrenkende, slik at strømvavtaler med fastpris ikke omfattes av unntaket.

Ved inngåelse av strømvavtaler med fastpris som er inngått ved fjernsalg, har forbruker dermed 14 dager angrerett på samme måte som ved inngåelse av strømvavtaler ellers, iht. angrl. § 21 jf. § 20.

Med hilsen

Bente Øverli e.f.
avdelingsdirektør

Tonje Drevland
Seksjonssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen håndskrevet signatur

Vedlegg:

- Liste over mottakere av dette orienteringsbrevet